

POSTANOWIENIE

Dnia 21 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Joanna Lemańska (sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi M. T.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
I ACa 1176/24,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych w dniu 21 października 2025 r.

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. I ACa 1176/24 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje M. T. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwóch tysięcy) złotych za okres od 16 grudnia 2022 r. do 21 października 2025 r.;**
- 3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie wyznaczenie w sprawie o sygn. I ACa 1176/24 posiedzenia w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia rozpoznania skargi;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 5. nakazuje Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie zwrócić z urzędu M. T. opłatę sądową w kwocie 200 (dwieście) złotych;**

6. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz M. T. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

[k.b.]

UZASADNIENIE

Pismem z 18 lipca 2025 r. (data nadania) M. T. (dalej: Skarżąca) wniosła do Sądu Najwyższego – za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Warszawie – skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. I ACa 1176/24. Wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżąca domagała się przyznania na swoją rzecz od Skarbu Państwa kwoty 10 000 zł oraz wydania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie zalecenia podjęcia czynności zmierzających do niezwłocznego wyznaczenia rozprawy apelacyjnej i rozpoznania sprawy apelacyjnej objętej skargą. Wniosła również o zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

Skarga została złożona w postępowaniu rozwodowym zainicjowanym pozwem z 16 grudnia 2022 r. (data prezentaty).

Z uzasadnienia skargi wynika, że w sprawie apelacyjnej objętej skargą wyrok Sądu pierwszej instancji zapadł 12 października 2023 r., a zatem 2 lata temu. Jednocześnie Skarżąca podkreśliła, że wniesiona w sprawie objętej skargą apelacja ma bardzo ograniczony charakter i obejmuje jedynie zaskarżenie części wyroku rozwodowego w zakresie orzeczenia o alimentach na rzecz małoletniej córki. Wpływ apelacji do Sądu Apelacyjnego w Warszawie nastąpił przy tym w dniu

20 marca 2024 r. Tymczasem Sąd Apelacyjny w Warszawie do momentu wniesienia skargi nie podjął w sprawie objętej skargą żadnych merytorycznych ani organizacyjnych czynności zmierzających do rozpoznania apelacji Skarżącej, w szczególności nie doręczono odpisu apelacji stronie przeciwnej, nie wyznaczono terminu rozprawy apelacyjnej oraz nie podjęto żadnych widocznych działań, które uzasadniałyby opóźnienie. Skarżąca podkreśliła zarazem, że charakter sprawy wymaga priorytetowego traktowania. Przedmiotem postępowania jest bowiem roszczenie alimentacyjne - świadczenia o charakterze bieżącym, powiązane bezpośrednio z zabezpieczeniem podstawowych potrzeb życiowych małoletniego dziecka.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie w odpowiedzi na skargę wniosk o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie

i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przy uwzględnieniu zachowania określonych procedur.

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że ocena, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001 s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia

Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania.

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. I ACa 1176/24, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Postępowanie zostało wszczęte pozwem z 16 grudnia 2022 r. Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika jednocześnie, że postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 1176/24 zostało zainicjowane apelacją Skarżącej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 12 października 2023 r. Apelacja ta wpłynęła do Sądu Okręgowego w Warszawie 3 stycznia 2024 r. Akta tej sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 20 marca 2024 r. Zarządzeniami z 20 i 21 marca 2024 r. sprawa została zarejestrowana w odpowiednim repertorium i wyznaczono sędziego referenta. Kolejno, 24 lipca 2025 r. zarządzono doręczenie odpisu apelacji Skarżącej pełnomocnikowi przeciwnika procesowego. Odpowiedź na apelację Skarżącej wpłynęła zaś do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 28 sierpnia 2025 r.

Powyższa sekwencja zdarzeń – przy jednoczesnym uwzględnieniu objętości akt sprawy sądu pierwszej instancji, które w momencie przekazania do Sądu Apelacyjnego w Warszawie liczyły 3 tomy – przemawia za uznaniem, że sporne postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 1176/24 toczyło się dłużej, niż to było konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Należy tym samym uznać, że w sprawie objętej skargą na etapie postępowania apelacyjnego, trwającego około półtora roku, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby uzasadniać zwłokę w rozpoznaniu sprawy o sygn.

I ACa 1176/24, zwłaszcza zwłokę około 16 miesięcy przy doręczeniu apelacji przeciwnikowi procesowemu.

Należy wyraźnie stwierdzić, że o przewlekłości postępowania nie decyduje subiektywne przekonanie strony, lecz okoliczności obiektywne, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania, czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu, czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284), aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Wystąpienie w sprawie przewlekłości postępowania nie budziło zatem żadnych wątpliwości.

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. I ACa 1176/24.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał na rzecz Skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w kwocie 2000 zł.

Przyjmuje się, że odpowiednia suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł.

Określając wymiar przyznanej Skarżącej sumy pieniężnej, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane pozwem Skarżącej (wniesionym w grudniu 2022 r.), trwało łącznie ponad 2 lata i 10 miesięcy. Nie ulega przy tym wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie było to spowodowane ani materią sprawy, ani jej złożonością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżącej.

Sąd Najwyższy dostrzega przy tym jednocześnie narastanie systemowego problemu, przekładającego się w oczywisty sposób na znaczne wydłużenie czasu rozpoznawania spraw w sądach powszechnych, a polegającego na wstrzymywaniu się przez Ministra Sprawiedliwości z ogłaszaniem nowych obwieszczeń o wolnych stanowiskach sędziowskich, a tym samym na zablokowaniu procesu rekrutacji sędziów w sądach powszechnych. W połączeniu z nieuniknionym przechodzeniem sędziów w stan spoczynku - skutkuje to wzrostem liczby wakatów w polskich sądach i narastaniem systemowych wad w sposobie jego zorganizowania, przekładających się na przewlekłość postępowań. Prowadzi to do bezprecedensowego obciążenia sędziów pozostających w służbie, nieuchronnie wydłużając postępowania sądowe. Zaniechania w zapewnieniu właściwej obsady sędziowskiej stanowią istotne źródło nadmiernej długości postępowań sądowych w Polsce, wprost i bezpośrednio wpływając na pogłębienie problemu systemowej przewlekłości postępowań.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznana Skarżącej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwota 2000 zł

w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie jest adekwatna do przyczyn stwierdzonej przewlekłości. Skutkowało to jednocześnie koniecznością oddalenia skargi w części dotyczącej przyznania sumy pieniężnej w pozostałym zakresie (art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

Uwzględniając skargę, Sąd Najwyższy w punkcie 3. sentencji postanowienia, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zobowiązał również Sąd Apelacyjny w Warszawie do wyznaczenia posiedzenia w terminie trzech miesięcy od dnia rozpoznania skargi.

O zwrocie Skarżącej uiszczonej przez nią opłaty sądowej w kwocie 200 zł Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 11 i 3 w związku art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz Skarżącej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

[k.b.]

[a.ł]